

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Факультет природничих наук Кафедра

біології та екології

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Фітоценологія

Освітня програма «Екологія»

Спеціальність 101 Екологія

Галузь знань 10 Природничі науки

Затверджено на засіданні кафедри Протокол
№ 6 від "26" січня 2024 р.

м. Івано-Франківськ – 2024

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Фітоценологія
Викладач (-і)	Капець Н.В.
Контактний телефон викладача	+38(098)7966493
Е-mail викладача	nadiia.kapets@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очний (<i>offline</i>)
Обсяг дисципліни	6 кредитів ЄКТС, 180 год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	www.d-learn.pu.if.ua
Консультації	Очні групові та онлайн-консультації
2. Анотація до навчальної дисципліни	
<p>Навчальна дисципліна «Фітоценологія» спрямована на створення у студентів цілісної картини знань про рослинний покрив загалом та фітоценози і рослинні угруповання, як його складові частини. У рамках курсу передбачене ознайомлення студентів із особливостями рослинності України, основними тенденціями її зміни, сучасними підходами до класифікації рослинності та принципами раціонального господарського використання фітоценозів і рослинних угруповань.</p>	
3. Мета та цілі навчальної дисципліни	
<p><i>Метою</i> викладання навчальної дисципліни «Фітоценологія» є ознайомлення студентів із ознаками, будовою, закономірностями розвитку фітоценозів, факторами, що впливають на їх формування, а також їхнє об'єднання у рослинні угруповання, особливості взаємозв'язків фітоценозів та рослинних угруповань із навколишнім середовищем, шляхи охорони та раціонального використання фітоценозів під час господарської діяльності людини.</p> <p><i>Основними завданнями вивчення дисципліни «Фітоценологія» є:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ● вивчення основних ознак, властивостей й принципів будови фітоценозів та закономірностей їхнього формування і розвитку під впливом різного роду факторів; ● вивчення основних сучасних підходів до класифікації фітоценозів; ● вивчення особливостей рослинного покриву України та його зональної зміни; ● ознайомлення студентів із сучасними аспектами охорони та раціонального використання фітоценозів; ● вироблення навичок розпізнавати та виділяти фітоценози; ● вироблення навичок використання сучасних підходів до класифікації рослинних угруповань. 	
4. Загальні і фахові компетентності	
<p>Загальні компетентності (ЗК)</p> <p>ЗК01. Знання та розуміння предметної області та професійної діяльності.</p> <p>ЗК08. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.</p> <p>Спеціальні (фахові) компетентності (СК)</p> <p>СК14. Знання та розуміння теоретичних основ екології, охорони довкілля та збалансованого природокористування.</p> <p>СК15. Здатність до критичного осмислення основних теорій, методів та принципів природничих наук.</p> <p>СК20. Здатність проводити екологічний моніторинг та оцінювати поточний стан навколишнього середовища.</p> <p>СК21. Здатність обґрунтовувати необхідність та розробляти заходи, спрямовані на збереження ландшафтно-біологічного різноманіття та формування екологічної мережі.</p> <p>СК24. Здатність інформувати громадськість про стан екологічної безпеки та збалансованого природокористування.</p>	

5. Програмні результати навчання				
<p>ПР03. Розуміти основні концепції, теоретичні та практичні проблеми в галузі природничих наук, що необхідні для аналізу і прийняття рішень в сфері екології, охорони довкілля та оптимального природокористування.</p> <p>ПР06. Виявляти фактори, що визначають формування ландшафтно-біологічного різноманіття.</p> <p>ПР21. Уміти обирати оптимальні методи та інструментальні засоби для проведення досліджень, збору та обробки даних.</p>				
6. Організація навчання				
Обсяг навчальної дисципліни				
Вид заняття		Загальна кількість годин		
лекції		30		
практичні		30		
самостійна робота		120		
Ознаки курсу				
Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий	
VIII	101 Екологія	IV	вибірковий	
Тематика навчальної дисципліни				
Тема	Кількість годин			
	лекції	практичні	сам.роб.	
Тема 1. Фітоценологія як наука: зміст, мета і завдання.	2	2	16	
Тема 2. Фітоценоз, його ознаки та властивості.	2	2	4	
Тема 3. Структурна організація фітоценозу.	2	2	8	
Тема 4. Кількісні та якісні співвідношення між видами у фітоценозах.	2	2	12	
Тема 5. Динаміка рослинності.	2	2	8	
Тема 6. Екологічні особливості рослинних угруповань.	4	4	22	
Тема 7. Класифікація рослинності.	4	4	10	
Тема 8. Рослинність України та зональність її розподілу.	6	6	10	
Тема 9. Класифікація рослинності як основа класифікації біотопів	4	4	15	
Тема 10. Охорона та збереження рослинного покриву.	2	2	15	
	Заг.:	30	30	120
7. Система оцінювання навчальної дисципліни				
Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	Система методів оцінювання складається із двох видів контролю: поточного та підсумкового.			
	Поточний контроль включає: <ul style="list-style-type: none"> ● тестування – така форма контролю дозволяє перевірити підготовку студентів до кожного заняття; проводиться регулярно на вибірковій основі; ● творчі завдання – проводиться з метою формування вмінь і навичок у студентів практичного спрямування, формування сучасного наукового мислення, вміння приймати відповідальні та ефективні рішення; ● самостійна робота – така форма контролю дозволяє виявити вміння чітко, логічно і послідовно відповідати на поставлені запитання, 			

	<p>вміння працювати самостійно;</p> <ul style="list-style-type: none"> ● індивідуальна науково-дослідна робота студентів (презентації дослідно-проектних робіт, звіти про розробку комплексних проектів, контрольні роботи) – проводиться протягом семестру з метою отримання практичних навичок та вмінь щодо використання й опрацювання наукових джерел, написання статей, тез, оформлення звітів, розробка презентаційного матеріалу, використання теоретичних та емпіричних методів дослідження. <p>Упродовж поточного контролю, на практичних заняттях, студент може максимально отримати 50 балів (25 балів – за усні відповіді на практичних заняттях, 10 балів – за індивідуальну науково-дослідну роботу, 15 – за підсумкову контрольну роботу).</p> <p>Підсумковий контроль проводиться у формі тестового контролю (максимальна оцінка – 50 балів). Підсумкова оцінка розраховується за сумою накопичених впродовж вивчення дисципліни балів.</p> <p>Впродовж вивчення дисципліни студент зобов'язаний:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● систематично відвідувати заняття; ● вести конспекти лекцій; ● письмово виконувати завдання практичних робіт; ● брати активну участь у роботі на практичних заняттях; ● виконувати тестові завдання; ● виконувати індивідуальні науково-дослідні завдання.
Вимоги до письмової роботи	Метою проведення письмового контролю є перевірка знань навчального матеріалу. Під час підсумкового модульного завдання розглядаються контрольні питання, тести, ситуаційні задачі, запропоновані у методичних розробках для студентів, здійснюється контроль практичних навичок і умінь за темами змістового модуля. Відповіді на питання письмової роботи мають бути лаконічними, послідовними, чіткими та вичерпними.
Умови допуску до підсумкового контролю	Підсумковий контроль здійснюється після завершення вивчення всіх тем навчальної дисципліни. До підсумкового контролю допускаються студенти, які були присутні на більше 50% занять і впродовж проведення практичних занять набрали не менше як 25 балів. Обов'язковою умовою допуску до підсумкового контролю є наявність конспекту лекцій, виконаних завдань усіх практичних робіт та виконаних індивідуальних завдань. Студентам, які мали пропуски лекційних чи практичних занять, дозволяється ліквідувати заборгованість впродовж наступних двох тижнів після пропущеного заняття.
Підсумковий контроль	Форма контролю: залік. Форма здачі: комбінована (письмова з усним захистом).
8. Політика навчальної дисципліни	

- Неприпустимі списування, студент повинен вільно володіти матеріалом.
- У разі якщо студент пропустив більше 50% занять, він повинен пройти тестування на сайті дистанційного навчання і тільки тоді буде допущений до написання залікової роботи.
- Обов'язковим для допуску до заліку є відвідування більше 50% занять, робота на заняттях, підготовка доповідей, виконання контрольної роботи. Студент повинен набрати мінімум 25 балів за роботу на практичних заняттях.
- Для складання заліку студент повинен набрати мінімум 25 балів за написання залікової роботи.

Політика щодо академічної доброчесності

- Академічна доброчесність здобувачів вищої освіти є важливою умовою для опанування результатів навчання за дисципліною і отримання задовільної оцінки з поточного та підсумкового контролів. Академічна доброчесність базується на засудженні практик списування (виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання), плагіату (відтворення

опублікованих текстів інших авторів без зазначення авторства), фабрикації (вигадування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі). Політика щодо академічної доброчесності регламентується положенням: «Положення про запобігання академічному плагіату у ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»» https://pnu.edu.ua/wpcontent/uploads/2021/02/%D0%9D%D0%B0%D0%BA%D0%B0%D0%B7-%E2%84%96627_27.09.2018.pdf.

- У випадку порушення здобувачем вищої освіти академічної доброчесності (списування, плагіат, фабрикація), робота оцінюється незадовільно та має бути виконана повторно. При цьому викладач залишає за собою право змінити тему завдання. - В Університеті діють морально-етичні принципи та правила поведінки викладачів і студентів, яких слід дотримуватися у своїй діяльності, прописані в Кодексі честі ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» <https://pnu.edu.ua/wpcontent/uploads/2021/02/%D0%9A%D0%BE%D0%B4%D0%B5%D0%BA%D1%81.FR12.pdf>

Політика щодо перекладання змістових модулів та оскарження оцінювання.

- Ліквідація академічної заборгованості, перекладання змістових модулів та оскарження результатів оцінювання проводиться згідно порядку прописаного в «Порядок організації та проведення оцінювання успішності студентів ДВНЗ «Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника» (введено в дію наказом ректора №799 від 26.11.2019)» <https://nmv.pnu.edu.ua/wpcontent/uploads/sites/118/2019/11/PORYaDOK-Orhanizatsii-Ta-ProvedenniaOtsiniuvannia-Uspishnosti-Studentiv-Prykarpatskoho-Natsionalnoho-Universytetu-Im.-Vasyliya-Stefanyka.pdf>

Участь в опитуванні (анкетуванні)

- По завершенні вивчення курсу здобувачі вищої освіти мають можливість пройти опитування у системі Центру дистанційного навчання та моніторингу освітньої діяльності <https://d-learn.pnu.edu.ua/> щодо удосконалення якості навчання. Анкета носить анонімний характер і включає 10 запитань, відповіді на них будуть використовуватися лише в узагальненому вигляді. Заповнення анкет є важливою складовою навчальної активності студентів, що дозволить оцінити дієвість застосованих методів викладання та врахувати їх пропозиції стосовно покращення змісту навчальної дисципліни.

9. Рекомендована література

Основна література

1. Біотопи степової зони України / Ред. академік НАН України Я.П. Дідух. – Київ – Чернівці: ДрукАРТ. 2020. - 392с.
2. Гончаренко І.В. Фітоіндикація антропогенного навантаження: монографія / І.В. Гончаренко. – Дніпро: Середняк Т.К., 2017. 127 с. <http://geobot.org.ua/files/publication/2358/goncharenko2017phytoindicationofanthropogenicfactorinukrainian.pdf>
3. Давидов Д.А., Давидова А.О. Дві нові асоціації для галофітної рослинності України. Чорноморськ. бот. ж., 2020. 16 (2): 118–134. URL: <http://cbj.kspu.edu/images/PDF/2020/16.2/4.pdf>
4. Дідух Я.П. 2019. Епіфітні бріоценози в біотопах неморальних лісів. Український ботанічний журнал, 76(2): 132–143
5. Коваленко І.М. Екологічна диференціація як фактор співіснування рослин у нижніх ярусах лісових фітоценозів. Допов. Нац. акад. наук Укр. 2020. № 3. С. 100–107. URL: <https://www.dopovidi-nanu.org.ua/sites/default/files/2020/3/2020-3-13.pdf>
6. Національний каталог біотопів України. За ред. А. А. Куземко, Я. П. Дідуха, В. А. Онищенко, Я. Шеффера. Київ : ФОП Клименко Ю.Я., 2018. 442 с.
7. Продромус рослинності України // Д.В. Дубина, Т.П. Дзюба, С.М. Ємельянова, Н.О. Багрікова, О.В. Борисова, Л.М. Борсукевич, Д.С. Винокуров, С.В. Гапон,

Ю.В. Гапон, Д.А. Давидов, Т.В. Дворецький, Я.П. Дідух, О.І. Жмуд, М.С. Козир, В.В. Коніщук, А.А. Куземко, Н.А. Пашкевич, Л.Е. Рифф, В.А. Соломаха, Л.М. Фельбаба-Клушина, Т.В. Фіцайло, Г.А. Чорна, І.І. Чорней, Ю.Р. Шеляг-Сосонко, Д.М. Якушенко. Київ: Наукова думка, 2019. 784 с.

8. Якубенко Б.Є., Попович С.Ю., Устименко П.М., Дубина Д.В., Чурілов А.М. Геоботаніка: методичні аспекти досліджень. Навчальний посібник. / Національний університет біоресурсів і природокористування України; Інститут ботаніки ім. М.Г. Холодного. К.: Ліра К, 2017. – 368 с.
9. Important Plant Areas of Ukraine / V.A. Onyshchenko (editor). / M.G. Kholodny Institute of Botany/, 2017– Kyiv: Alterpress, 2017. 376 p. URL: http://geobot.org.ua/files/publication/2161/ipaukrainespreadswithcover_compressed.pdf
10. Kapets N. V., Barsukov O. O., Vynokurov D. S., Khomyak I. V. Pioneer Lichen Communities of the Teteriv River Basin (Ukraine). Acta Botanica Hungarica. 2018. 60 (3 – 4). P. 331 –355 . URL: https://www.researchgate.net/publication/328282347_Pioneer_lichen_communities_of_the_Teteriv_River_Basin_Ukraine
11. Willner W., Roleček J., Korolyuk A., Dengler J., Chytrý M., Janišová M., Lengyel A., Aćić S., Becker T., Čuk M., Demina O., Jandt U., Kački Z., Kuzemko A., Kropf M., Lebedeva M., Semenishchenkov Y., Šilc U., Stančić Z., Staudinger M., Vassilev K. & Yamalov S. Formalized classification of semi-dry grasslands in central and eastern Europe. – 2019. Preslia 91: 25–49. URL: http://geobot.org.ua/files/publication/2348/jd256_willner_et_al_2019_preslia.pdf

Інформаційні ресурси

1. Зелена книга України – <https://greenbook.land.kiev.ua/>
2. Червона книга України – <https://redbook-ua.org/>
3. Український геоботанічний сайт - <http://geobot.org.ua/>

Викладач

A handwritten signature in blue ink, consisting of a large, stylized initial 'H' followed by a series of connected loops and a long horizontal stroke that tapers to the right. The signature is written over a horizontal line.